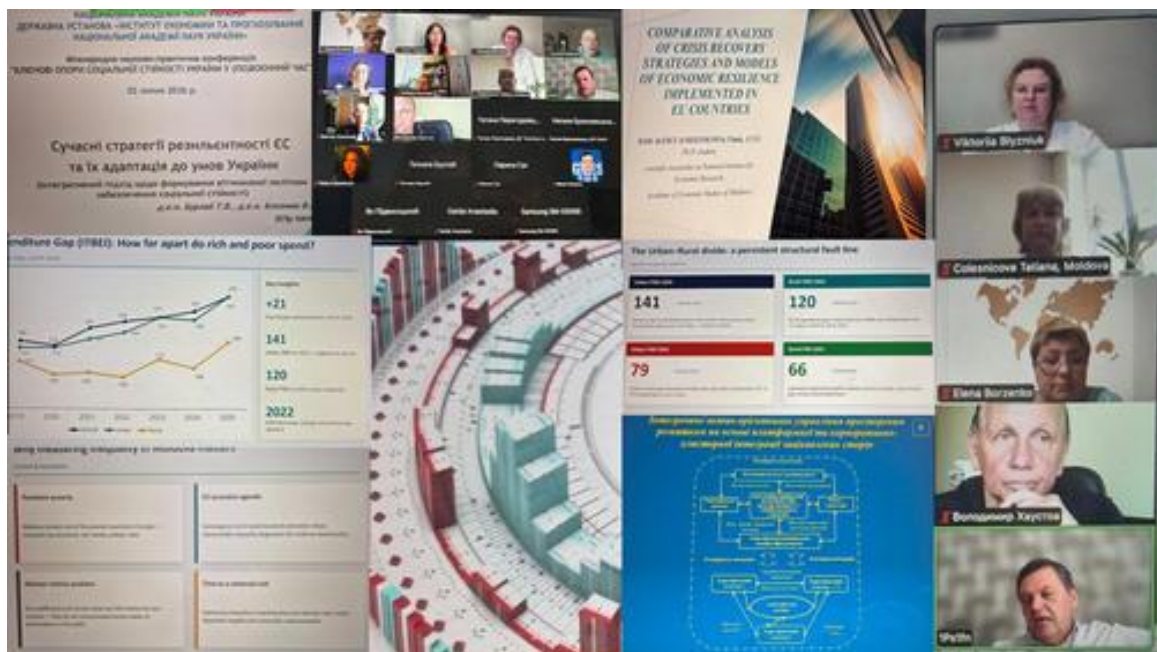

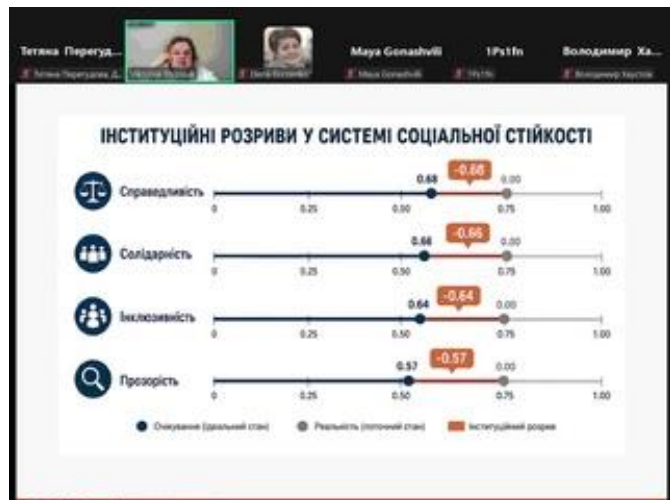
Парадигма соціальної стійкості в умовах глобальних трансформацій: стратегічні виміри наукової дискусії

2 липня 2026 року в Державній установі «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України» у Zoom-форматі відбулася міжнародна науково-практична конференція «Ключові опори соціальної стійкості України у (по)воєнний час».

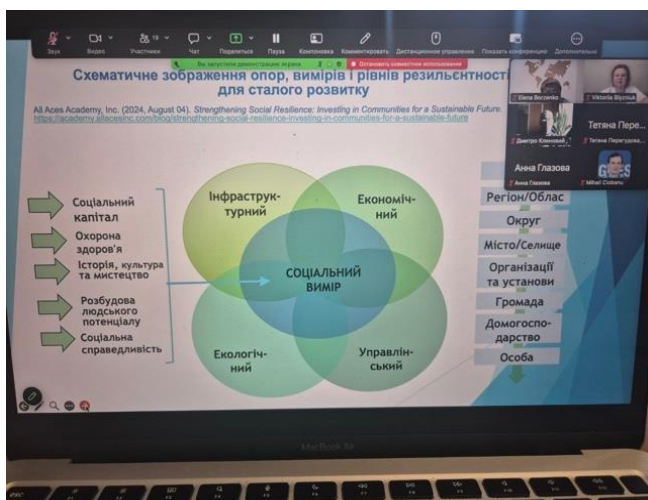
Сучасна архітектура соціальної стійкості України в умовах безпрецедентних викликів (по)воєнного часу виходить далеко за межі традиційного розуміння державних гарантій, трансформуючись у багаторівневий механізм протидії екзистенційним загрозам. Актуальність наукової дискусії, ініційованої Інститутом економіки та прогнозування НАН України, зумовлена об'єктивною необхідністю переосмислення інституційної парадигми, де стійкість держави стає похідною від здатності соціально-економічної системи до гнучкого маневрування та якісної трансформації під тиском зовнішніх дестабілізаторів. Центральною проблемою, що об'єднала провідних науковців з України, Молдови, Грузії, США, Румунії та Литви, став пошук балансу між нагальною потребою у соціальній підтримці та стратегічною вимогою збереження людського

У межах запропонованої Вікторією Близнюк концепції триада оцінки стійкості виступає не просто теоретичним інструментом, а комплексним фільтром для аналізу стану держави. Чутливість системи до криз визначає здатність держави своєчасно ідентифікувати загрози та реагувати на них до того, як вони набудуть незворотного характеру, тоді як гнучкість інституцій передбачає можливість швидкої трансформації правил та процедур в умовах воєнного часу, а готовність до модернізаційних змін задає вектор для післявоєнного розвитку. У цьому контексті гнучкість та адаптивність відіграють роль ключових індикаторів, що вимірюють динаміку зусиль

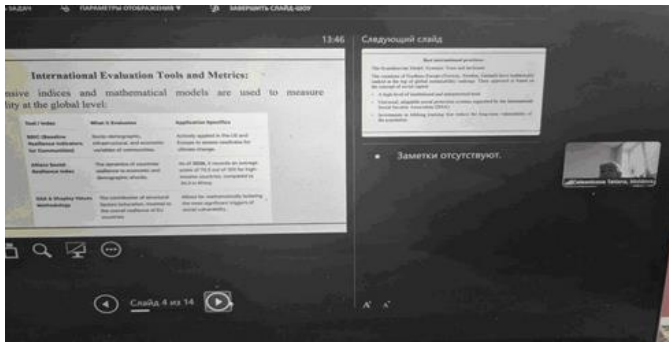
суб'єктів (держави, бізнесу, громад) щодо пристосування до нових реалій, даючи змогу оцінити якість та швидкість перетворень.

Однак під час дискусії було виявлено глибокий інституційний розрив, який стає головним бар'єром на шляху до реальної стійкості. Розрив між рівнем громадської самоорганізації та формальною бюрократією породжує небезпечні «пастки зайнятості», де значна частина населення вимушено обирає виживання через неформальну економіку або низькопродуктивну працю, оскільки існуюча інституційна система не пропонує зрозумілих та привабливих альтернатив. Наслідком такого стану є гостра невідповідність між освітнім рівнем громадян та реальною продуктивністю їхньої праці в межах нинішньої економічної моделі. Висококваліфіковані фахівці часто не можуть конвертувати свої знання та навички в гідний дохід через відсутність запиту з боку інституцій, що трансформує потенційний «людський капітал» у «законсервований ресурс». Учасники дискусії дійшли згоди, що подолання цього бар'єру вимагає не просто косметичних змін, а радикальної інституційної реформи, що дасть людям можливість реалізувати свій інтелектуальний потенціал у правовому полі та підвищити загальну ефективність національної економіки.

Розвиваючи думку про необхідність системних змін, д.е.н., провідний науковий співробітник відділу економічної теорії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» **Тетяна Бурлай** у своїй доповіді про сучасні стратегії резильєнтності ЄС обґрунтувала потребу в інтегративному підході.

Доповідачка акцентувала на тому, що соціальна стійкість потребує синергії між соціальною, освітньою, фінансовою та екологічною політиками. Це викликало жваву дискусію про готовність вітчизняної бюрократії до таких кроків та недоцільність простого копіювання європейських моделей без їх адаптації.

Міжнародний вимір цього процесу продовжили іноземні колеги: **Тетяна Колеснікова**, к.е.н., доц., науковий співробітник Національного інституту економічних досліджень

Академії економічних наук Молдови розкрила зв'язок між прозорістю ресурсів та соціальною рівністю, **Геннадій Чобану**, д-р економіки, старший дослідник Науково-дослідного інституту праці та соціального захисту та відділу фінансів та бухгалтерського обліку Бухарестського університету «ARTIFEX» (Румунія, Бухарест) сфокусувався на стратегіях професійної самореалізації, а **Віргінія Юренієне**, д-р габіліт., проф. Інституту соціальних наук та прикладної інформатики Каунаського гуманітарного факультету Вільнюського університету (Литва) продемонструвала інновації в соціальній інтеграції мігрантів та психосоціальної реабілітації ветеранів.

Практичний вимір реалізації стратегій на рівні територіальних громад ґрунтовно розкрили співробітники відділу просторового розвитку та якості життя Інституту демографії та проблем якості життя НАН України – д.е.н, проф. Ігор Бистряков, к.е.н. Дмитро Клиновий та к.е.н. Наталя Коржунова – через «актив-орієнтований підхід», який передбачає глибоку інвентаризацію та капіталізацію наявних активів замість пасивного очікування зовнішніх дотацій.

Ця теза стала каталізатором гострої дискусії, адже підхід вимагає від місцевої влади радикальної зміни парадигми — переходу від ролі «прохача» до ролі повноцінного економічного суб'єкта.

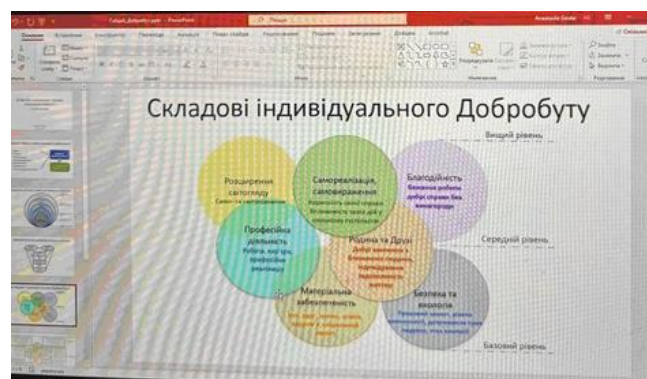
Олена Борзенко, д.е.н., проф., завідувачка сектору міжнародних фінансових досліджень ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» продовжила цю лінію, детально аналізуючи

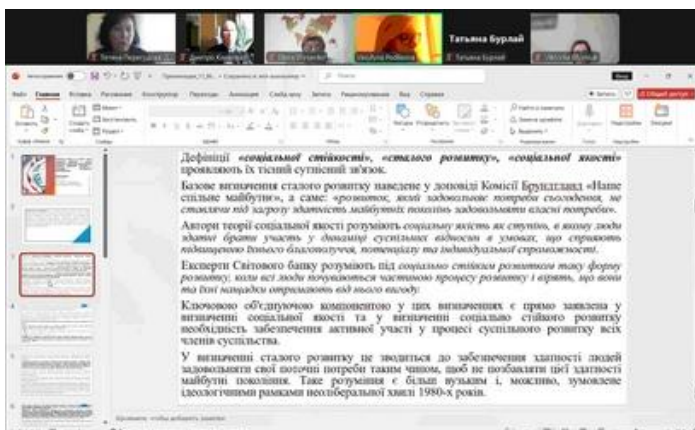
макроекономічні ризики та наголошуючи на необхідності виваженого пошуку балансу між фінансуванням оборони, яка є умовою існування держави, та виконанням соціальних зобов'язань, що є умовою її стабільності.

Виступ д.е.н. с.н.с., доц., провідного наукового співробітника відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» **Світлани Шумської** додав до цього дискурсу вимір добробуту як детермінанти якості життя. Доповідачка аргументовано довела, що без вимірюваних КРІ комфорту реформи ризикують перетворитися на абстракцію, не відчутну для пересічного громадянина.

Цю думку продовжила аспірантка НАУКМА **Анастасія Гайдай**, зосередившись на концепції добробуту в умовах соціальної турбулентності та акцентувавши, що добробут сьогодні – це не лише рівень доходу, а насамперед доступність безпекових, психологічних та соціальних сервісів, які дають людині відчуття впевненості у завтрашньому дні – попри війну.

Василина Подлесна – д.е.н., доц., провідний науковий співробітник

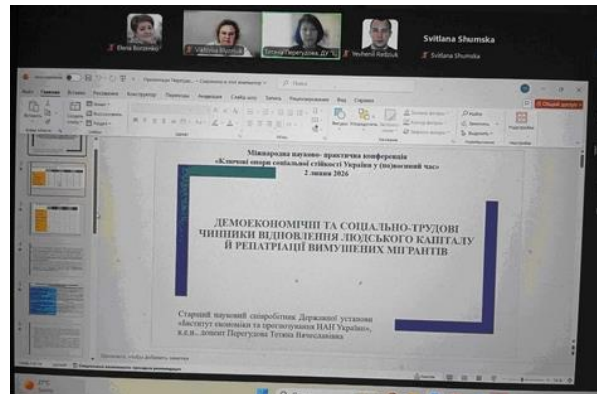
відділу економічної теорії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» збагатила дискусію поняттям «соціальної якості», наполягаючи на тому, що стійкість громади — це інтегральний показник, який прямо залежить від

здатності інституцій забезпечувати гідні умови життєдіяльності, і саме цей критерій має бути визначальним при плануванні відновлення.

Дослідження інструментарію реалізації стратегій стало предметом виступу к.е.н., асистента кафедри міжнародного бізнесу Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного

університету ім. Тараса Шевченка **Яна Підвисоцького**. Доповідач не лише описав механізми грантової підтримки, а й ініціював полеміку щодо ефективності інвестиційно-інноваційних моделей в умовах високих ризиків.

К.е.н., доц., старший науковий співробітник відділу соціоекономіки праці ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» **Тетяна Перегудова** зосередилася у своєму виступі на болісному питанні репатріації, аргументовано доводячи, що збереження національного людського капіталу в умовах післявоєнного відновлення потребує виходу за межі декларативних програм. Доповідка наголосила, що для реального повернення українців додому необхідно сформувати комплексну систему економічних стимулів, яка б враховувала не лише фінансовий аспект, а й можливості професійної самореалізації, безпеки та соціальної інтеграції.

Лариса Гук, к.е.н., старший науковий співробітник відділу соціоекономіки праці ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», яка відверто окреслила гостру проблему прекаризації зайнятості, що стала викликом для ринку праці в умовах воєнного часу, значно посилила дискусію. Доповідка закликала до легалізації та інституційного оформлення гнучких форм праці як необхідної відповіді на нові економічні реалії. Ця теза викликала жваву реакцію та полеміку серед учасників конференції: експерти активно обговорювали ризики такого підходу, зокрема потенційне послаблення соціального захисту працівників та необхідність розроблення нових механізмів гарантій, які б дозволили поєднати гнучкість зайнятості з надійними соціальними стандартами, не створюючи додаткових вразливостей для працюючого населення.

Анна Глазова, к.е.н., науковий співробітник сектору міжнародних фінансових досліджень ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» своєю чергою розкрила потенціал цифрової трансформації та ШІ в управлінні соціальними процесами, наголошуючи, що технології мають стати інструментом прозорості, а не засобом посилення бюрократичного контролю. **Євген Редзюк**, к.е.н., доц., старший науковий співробітник

сектору міжнародних фінансових досліджень ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», доповнив цей спектр думок прикладними аспектами модернізації соціальних інституцій, наголошуючи на неефективності будь-яких стратегічних змін без кардинального оновлення кадрового потенціалу в управлінні.

Дискусія під час конференції показала, що соціальна стійкість України у (по)воєнний час виходить далеко за межі суто економічних показників, трансформуючись у багаторівневий процес інституційного та людського оновлення. Фундаментом успішної трансформації є здатність держави відмовитися від застарілих бюрократичних патернів на користь гнучких, інклюзивних моделей, де інтереси громадянина, його безпека та якість життя стають ключовим мірилом ефективності державної політики. Зіставлення різних експертних поглядів чітко окреслило головний виклик: не просто вижити в умовах кризи, а перетворити період відновлення на вікно можливостей для побудови сучасної, високопродуктивної соціальної держави, здатної конвертувати людський потенціал у довгостроковий розвиток.